

KURAM İLE KLİNİK BULUŞUNCA

Tekinsizlik, Sonradanlık, Rüya, Bağların Kurulması ve
İlk Nesne İlişkileri

Bella Habip Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi’ni bitirdikten sonra Fransa’da Grenoble Üniversitesi’nde Psikoloji lisansı ve Klinik Psikoloji yüksek lisansını tamamlamıştır. Eğitim psikanalisti ve süpervizördür. Paris Psikanaliz Cemiyeti (SPP) üyesi ve Uluslararası Psikanaliz Birliği (IPA) üyesidir.

İstanbul Psikanaliz Eğitim, Araştırma Geliştirme Derneği (Psike İstanbul) kurucu üyesi ve ilk başkanıdır. *Uluslararası Psikanaliz Dergisi*’nin (*The International Journal of Psychoanalysis*) Avrupa Yayın Kurulu’nun eski üyesi, aynı derginin Sel Yayınlarından yayımlanan *Yıllığı*’nın 2009-2013 yılları arasında Türkiye ilk editörü ve 2013 yılı itibarıyla yayın kurulu üyesidir. *Psikanalizin İçinden* (YKY, 2007) ve *Kuram ile Klinik Buluşunca* (YKY, 2012) isimli iki kitabı vardır. İthaki Yayınları Psikanaliz Gündemi dizisinden yayımlanan *Bensizbiz* (2002, derleme), *Kadınlık, Yeniden* (2003, derleme) ve *Neden Psikanaliz?* (2003, R. Perron), *Çocukluk Çağının Sıcığında* (2010, Florence Guignard) adlı kitapların ve Melanie Klein’den çevrilen *Sevgi, Suçluluk ve Onarım*’ın (2008, Kanat Yayınları) editörüdür. 1996 yılından beri *Cogito, Defter, Tarih ve Toplum, Doğu-Batı, İstanbul Art News Edebiyat* gibi dergilerde yayımlanmış makale ve söyleşileri, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, *Psike İstanbul Psikanaliz Kitaplığı* dizisinden yayımlanan derleme kitaplarda sözlü bildirileri, *Cinsiyetli Olmak* (YKY, 2007), *Freud Konuşmaları* (YKY, 2008) ve *Narsisizm ve Yaratıcılık* (YKY, 2017) adlı derleme kitaplarda makaleleri yer almaktadır.

Bazı makaleleri yurtdışında yayımlanmıştır: “La situation de la Psychanalyse en Turquie” (*Bulletin de la SPP, Paris, Kış 1996*); “La Naissance de la Psychanalyse en Turquie” (*Bulletin d’information du 4ème Groupe, S. 29, Paris, 2000*); “La question des limites à l’intérieur de la cure: quelques reflexions sur le cadre comme lieu de la symbolisation” (*Ek ton ystéron S. 6, Atina, 2001*), “De la complétude à la Complémentarité: Une Construction des Liens” (*Revue Française de Psychanalyse, LXXII, S. 5, 2008*); “Erotic passion as a desperate cry aimed at the other: Nagisa Oshima’s *In the realm of the senses*” (*The International Journal of Psychoanalysis, C. 96, Haziran 2015*); “Les dessous féminins de Monsieur A: Un exemple de fonctionnement onirique continu du moi inconscient” (*La revue Française de Psychanalyse, LXXX, S. 5, 2016*); “The Incestual in Xavier Dolan’s cinematographic work”, (*The International Journal of Psychoanalysis, C. 99, S. 1, Mart 2018*).

Bella Habip'in
YKY'deki kitapları

Psikanalizin İçinden (2007)

Kuram ile Klinik Buluşunca - Tekinsizlik, Sonradanlık,
Rüya, Bağların Kurulması ve İlk Nesne İlişkileri (2012)

Kültür ve Psikanaliz - Sinema, Edebiyat ve Güncelin Psikanalizi (2019)

BELLA HABİP

Kuram ile Klinik Buluşunca

*Tekinsizlik, Sonradanlık, Rüya, Bağların Kurulması
ve İlk Nesne İlişkileri*

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 3734
Cogito - 201

Kuram ile Klinik Buluşunca - Tekinsizlik, Sonradanlık, Rüya, Bağların Kurulması ve İlk Nesne İlişkileri / Bella Habip

Kitap editörü: Şeyda Öztürk
Düzeltili: Fahri Güllüoğlu

Kapak tasarımı: Nahide Dikel - Elif Rifat

Baskı: printcenter
Sultan Selim Mahallesi Libadiye Sokağı No: 3
4. Levent 34416 İSTANBUL
Tel: +90 (212) 371 0 300
Sertifika No: 13779

Bu kitap **Print on Demand** yöntemiyle sipariş üzerine basılmıştır.

1. baskı: İstanbul, Kasım 2012
2. baskı: İstanbul, Eylül 2019
ISBN 978-975-08-2390-9

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2012
Sertifika No: 44719

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
[facebook.com/YapıKrediKulturSanatYayincilik](https://www.facebook.com/YapıKrediKulturSanatYayincilik)
twitter.com/YKYHaber
[instagram.com/yapikrediyayinlari](https://www.instagram.com/yapikrediyayinlari)

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

Önsöz • 7

Tekinsizlik Deneyiminden Ruh-Beden Bütünleşmesine:

Rüya Analizinin Öznelleştirici Ayna İşlevi • 11

Uluslararası Psikanaliz Birliğinin Kuruluşunun

100. yılında Psikanaliz ve Türkiye • 26

Çocuk Psikanalizine Giriş: Freud ve Küçük Hans • 30

Melanie Klein Yapıtının Kurucu Kavramları • 42

Kulisteki Baba: Winnicott ve Yapıtı • 62

Özgürlük Arayışına Adanmış Psikanalitik Bir Yaşam

Donald Woods Winnicott (1896-1971): Düşüncesi ve Pratiği • 68

Analitik Çalışmanın Başlangıcında Yeterince İyi Bir

Çerçevenin İnşası: Geçişlilik ve Simgeleştirme Çalışması • 89

Manik Depresif Psikozlar ve Nesneyle Kurulan İlk İlişkiler • 112

Sonradanlık Kavramı İçinden Cinsellik:

Freudcu Bir Okuma • 122

“Baştan Çıkarma Kuramı” Etrafında, Freud’un

Yapıtındaki Dış Gerçeklik ve Toplumsallık • 129

Tamamlanmışlıktan tamamlayıcılığa: Bağların kurulması • 139

Önsöz

Kuram ile Klinik Buluşunca 1997 yılında ilk basımı, 2012 yılında ikinci basımı yapılmış *Psikanalizin İçinden* adlı kitabımın devamıdır. Bu kitapta da okur, mesleki gelişimime vesile olan bilimsel etkinliklerimin yazıya geçirilmiş halini bulacaktır.

Söz konusu bilimsel etkinlikler bu kitapta 2002 ila 2011 yıllarını kapsamakta, ruh sağlığı profesyonellerine yönelik psikanalizi tanıtmayı hedefleyen seminer notlarını, konferans bildirimlerini içermektedir. Ayrıca daha önce farklı dergi ve yayınlarda yayımlanmış makaleler bu kitapta yeniden derlenerek yayına hazırlanmıştır. Makaleler psikanaliz kuramı ile psikanaliz tedavisini buluşturan deneyimleri içermektedir. Kitabın ilk makalesi kurucularından olduğum psikanaliz derneğinin (İstanbul Psikanaliz, Eğitim, Araştırma ve Geliştirme Derneği – PSİKE İstanbul) Uluslararası Psikanaliz Birliğine Çalışma Grubu sıfatıyla bağlanması vesilesiyle düzenlenen konferansta sunduğum bildirimdir. “Tekinsizlik Deneyiminden Ruh-Beden Bütünlüğüne: Rüya Analizinin Öznelleştirici Ayna İşlevi” adlı bu metinde rüya analizinin psikanaliz deneyimindeki öznelleştirici başat rolünü tekinsizlik kavramı üzerinden ele aldım. Söz konusu konferansın kapanış konuşması olan “Uluslararası Psikanaliz Birliğinin kuruluşunun 100. yılında Psikanaliz ve Türkiye” adlı ikinci makalede de tekinsizlik kavramını Türkiye’nin psikanalizi ile olan karşılaşmasını anlatmak için kullandım.

Kitap çocuk psikanalizine yönelik üç makaleyi içeriyor. Bunlardan ilk ikisi olan “Çocuk Psikanalizine Giriş: Freud ve Küçük Hans” ve “Melanie Klein Yapıtının Kurucu Kavramları”

adlı makaleler bebek, çocuk ve ergen seminerleri bağlamında, çocuk psikanalizin tarihsel gelişimini, kavramsal ve klinik temel varsayımlarını ele almaktadır. Freud ve Klein'in kurucu adımları bu makalelerde mercek altına alınacak ve çocuk psikanalizine ilgi duyan okuyucuya önemli bir okuma izleği de sunacaktır. "Kuliste Baba: Winnicott ve Yapıtı" adlı sonuncu makalede ise ünlü çocuk psikanalisti D. W. Winnicott'ın yanlış anlamaya maruz kalmış yapıtındaki babaya verilen önemin altı çizilecek ve Winnicott'ın gölgede kalmış, kuliste gizlenmiş babayı ele alan metinleri kronolojik bir şekilde ele alınacak.

Kitabın altıncı makalesi de yine Winnicott'ın yapıtıyla ilgili. Daha önce *Doğu-Batı* düşünce dergisinin "Psikanaliz" başlıklı özel sayısında yayımlanan "Özgürlük Arayışına Adanmış Psikanalitik Bir Yaşam: Donald Woods Winnicott (1896-1971): Düşüncesi ve Pratiği" adlı makalede Winnicott'ın yapıtındaki özgürlük düşüncesini ele aldım ve bu düşüncenin ünlü analistin tüm yapıtındaki izlerini sürdürdüm.

Bir sonraki makale Ankara Çağdaş Psikanalitik Psikoterapiler derneğinin Prof. Dr. Leyla Zileli'nin anısına düzenlediği "İç Dünya, Dış Gerçeklik" adlı sempozyumda sunulan bildirinin sonradan düzenlenmiş halidir. "Analitik Çalışmanın Başlangıcında Yeterince İyi Bir Çerçevenin İnşası: Geçişlilik ve Simgeleştirme Çalışması" adlı bu çalışmada Winnicott'ın "yeterince iyi anne" kavramını "yeterince iyi bir çerçeve"yle değiştirerek, her terapötik çalışmanın başlangıcında çerçevenin ayrıntılarıyla bağ kurma ile terapötik sürecin ortaya çıkması arasındaki ilişkiyi iki klinik örnek üzerinden ele aldım.

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde sunduğum "Manik Depresif Psikozlar ve Nesneyle Kurulan İlk İlişkiler" adlı bir sonraki makalede ise Melanie Klein'in iç nesne kavramından yola çıkarak manik depresif psikozlardaki ruhsal işleyişi ele aldım.

"Sonradanlık Kavramı İçinden Cinsellik: Freudcu Bir Okuma" adlı makale, Cinsel Eğitim, Tedavi ve Araştırma derneğinin (CETAD) düzenlemiş olduğu kongrede sunulan bildirinin sonradan düzenlenmiş halidir. Freud'un kuramında cinselliğin çift zamanlılığını sonradanlık kavramı içinden ele aldığım bu ma-

kalede ruhsallığımızın çocukluk çağımızdaki cinsellik ile nasıl şekillendiğini göstermeye çalıştım.

“Baştan Çıkarma Kuramı’ Etrafında, Freud’un Yapıtındaki Dış Gerçeklik ve Toplumsallık” adlı makalede ise yine Freud’un cinsellik kuramının bu sefer toplumsallıkla örtüştüğü bir alana işaret ettim. Sosyolog bir düşünür olarak da okuyabildiğimiz Freud’un toplumsallık içeren makalelerini baştan çıkarma kuramından hareketle yeniden okudum.

Son olarak “Psikanalizde Yapılanmalar” konulu 2008 yılının Fransız Dilleri Kongresinde sunduğum “Tamamlanmışlıktan tamamlayıcılığa: Bağların Kurulması” adlı bir ön bildiri var. Makalede analiz tedavisi sırasında anlatsallığın hem analizan ile analist arasında hem de düşünceler arasında bir bağ oluşturduğu ortak bir analiz uzamının inşaatını klinik bir örnek üzerinden ele aldım.

Psikanalizin farklı veçhelerini farklı bağlam ve konularla işlediğim bu 11 makalenin ortaya çıkmasına vesile olan şey psikanalizle kurduğum bağın kendisi ve bu bağ üzerinden ilişkilendiğim hem analizan hem de meslektaş grubuyla paylaştığım bilimsel alışveriştir. Bu kişiler her bir makalenin vesile olduğu toplantı ya da seminer çalışmasının kimi zaman tetikleyicileri oldular kimi zaman da düşüncelerimi paylaştığım ve sayelerinde zenginleştirdiğim yol arkadaşı oldular. Bu yolculuğu bana tattırdıkları için onlara içten teşekkürlerimi iletirim.

Bella Habip
16 Nisan 2012

Tekinsizlik Deneyiminden Ruh-Beden Bütünleşmesine: Rüya Analizinin Öznelleştirici Ayna İşlevi¹

Bugün burada Uluslararası Psikanaliz Birliğinin kuruluşunun 100. yılını kutlamak ve PsiKe İstanbul olarak birliğe ilk adımımızı atmamızda ve çalışma grubu sıfatını kazanmamızda emeği geçen değerli konuklarımıza teşekkür etmek amacıyla toplandık. Teşekkür etmek eski bir Fransız atasözüne göre aynı zamanda da veda etmek demek: *Dire merci c'est déjà dire adieu*. Tüm vedalaşmalarda geçerli olan bu yas sürecini bilimsel bir üretimle noktalamak belki de en güzeli. Bu fırsatı değerlendirmiş olmanın mutluyum; bu sempozyum fikrini veren tüm süpervizyon komitesi üyelerine ve sempozyumun gerçekleşmesinde aktif rol alan çalışma arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Sunumum rüya analizinin tedavi sürecindeki yeri üzerine olacak. Rüyaların tedavi içinde ayrıcalıklı bir yeri olduğunu düşünüyorum. Freud'un başyapıtı *Düşlerin Yorumu*'na (Freud, 1900) göre düşlerin yorumu bilinçdışına doğrudan ulaşmamızı sağlayan kral yoludur. Yine aynı yapıtta rüyaların çocukluk çağı anılarını ortaya çıkardığını ve bu döneme ait arzuların gerçekleşmesini sanrısız bir biçimde sağlayarak bizi onlar hakkın-

1 İstanbul Psikanaliz Eğitim, Araştırma ve Geliştirme Derneği'nin (Psike İstanbul) Uluslararası Psikanaliz Birliğine Study Group sıfatıyla adım attığı kurumsallaşma sürecini kutlamak amacıyla düzenlenmiş "Düşler, Düşlemler, Masallar" başlıklı sempozyumda sunulan bildirinin sonradan düzenlenmiş halidir. Makale aynı adla Bilgi Üniversitesi Yayınları, Psike İstanbul Psikanaliz Kitaplığı'ndan da yayımlanmıştır. Yayına hazırlayanlar: Yeşim Korkut, Nilgün Taşkıntuna. 2012.

da bilgilendirdiğini görüyoruz. Rüyaları bir bilmece olarak tasarlayan Freud duygulanım boyutuna, *rüya görme*'nin nasıl bir deneyim olduğuna dair fazla bir şey söylememiştir – bu boyutla Freud sonrası analistler ilgilenecektir.

Ben de bu *rüya görme* konusunu ele alacağım analiz öyküsünde rüya analizini bir ayna metaforu üzerinden aktarmaya çalışacağım. Bir parantez açıp, yurtdışından gelen konuklarımıza hatırlatayım: Biz Türkçede rüya görmek diyoruz, örneğin Fransızcadaki gibi rüya yapmak² değil. Rüyadaki görsel boyut Türkçede ön plana çıkıyor. İşte bu görsel gönderme belki ayna metaforunu kullanmama neden olmuş olabilir. Ayna diyorum, zira bence rüyalarımız iç dünyamızdaki ruhsal işleyişimizi bize göstermekle kalmaz aynı zamanda bir analiz tedavisi içinde rüya gören kişinin kendi ruhsal işleyişini nasıl gördüğünü de gösterir. Burada kastettiğim çifte bir ayna işlevi söz konusu ki sunumumun sonlarına doğru analizanımın getirdiği bir rüya ve onun analizi üzerinden bu olguyu biraz daha somutlaştırmaya çalışacağım. Ama şimdiden bir örnek vermem gerekirse, analizinin başında ussallaştırma yoluyla düşünen ve seans içinde coşkusal katılımını oldukça ketleyen bir analizan rüyasında kendisini müzede görür. Müzede tabloları uzaktan seyretmektedir. İç dünyasındaki nesnelere ve aktarım içindeki bakışı tam da böyledir: uzaktan ve mesafeli. Geçmişinin, tarihinin bir müze içinde muhafaza edildiğini görmektedir bu analizan. Ama bu temsil içindeki geçmiş donmuştur. Analizanın bu bakışı görmesiyle, yani kendi bakışını fark etmesiyle birlikte analiz süreci yeni bir ivme kazanacaktır.

Her fark etme süreci bir tedirginlik yaratır zira benlik sarsılır. Ama tabii neşeli ve kahkaha attıran fark etme süreçleri de vardır. Freud *Espriler ve Bilinçdışı ile Olan İlişkileri*'nde (Freud, 1905) bir espri ile aniden ortaya çıkan üstü örtülü gerçekliğin yarattığı sürpriz etkisinden söz eder. Keza yine aynı yapıtta seans içinde, analistin getirdiği bir yorumun ardından analizanın yüzündeki gülümsemeyi de anlatan Freud ifşa olunma sürecindeki hazzın da altını çizer. Bir rüyanın analiziyle ortaya çıkan yeni bulgular sayesinde kendi ruhsal işleyişiyle ilgili

2 Faire un rêve.

yeni bir kazanım elde eden analizanın hazzı da aynı türdendir. Ama rüyaların görüldükleri andaki ya da uyanma esnasındaki psikolojik etki başka türdendir. Benliğin toparlayıcı ve düzenleyici işlevinin rüya tarafından temelinden sarsılmasıdır burada söz konusu olan. Rüyalar benliği sarsar, yerinden oynatır. Rüya benliğin yarasıdır denilebilir. Ama bu benliği yerinden oynatma işlevi, benliği besleyen, kendi ötekisiyle tanıştıran, şaşırtan, heyecanlandıran, basitçe gülmeden hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya kadar götüren ve dolayısıyla bir dizi duygu ve duygulanımla tanıştıran niteliktedir. Bu anlamda rüyalar coşkusal dünyamızın içine doğrudan dalmamızı sağlarlar. Yani rüya ruhsallığın taşlarını yerinden oynatarak benliğin bütünlüğünü tehlikeye atar ama yarattığı sarsıntı, paradoksal biçimde ruhsallığın içindeki bölmeleri azaltarak analiz süreci içinde bütünleşmeyi sağlayan malzemeyi sağlar. Kişinin rüyadan uyandığında hemen uyanıklık durumuna geçmeden önceki ruh durumunu tuhaflıkla karışık bir tedirginlik duygusu ve rüyayı birine anlatma ihtiyacı olarak tanımlayabiliriz. Bu tuhaflik duygusunu Freud "Tekinsizlik" (Freud, 1919) adlı metninde çarpıcı bir örnekle anlatır: Yolculuk ettiği tren vagonundan tuvalete gitmek için dışarı çıkmaya yeltenirken, camlı kapıdan kendi vagonunun içine girmeye çalışan beklenmedik bir misafiri görür ve bundan hiç hoşlanmaz, ta ki bu beklenmedik misafirin kendisi olduğunun farkına varana kadar...

İşte rüyalarımız da bizim için beklenmedik misafirler gibidir. Şaşkınlıkla korku arasında gidip gelen ve içinde bir dizi duygulanım barındıran bu sallantılı durum benliğin kendisini yeniden toparlamak istemesiyle ilgilidir. Benlik, melekelerinin tek sahibi olmak ister. Oysa Freud'un da ileri sürdüğü gibi "Benlik kendi evinin hâkimi değildir", öyle olmak ister ama bunu tam anlamıyla başaramaz. İşte bu tedirginlik hali benliğin içinde barındığı ruhsallığın diğer, öteki, başka kısımlarıyla karşılaşma, tanışma anıdır denilebilir. J. B. Pontalis (Pontalis, 1990) rüyanın "çekiciliğinden" söz eder ve çocukluk çağına ait görsel sahnelerin yeniden hayat bulma çabasının bilinçlilik düşünceleri üzerinde bir çekim sağladığını ileri süren Freud'a gönderme yapar. Rüyadaki görsel malzeme Guillaumin'in (Guilla-